

זהר הקדוש

עם ביאור הפסוק והפסוק

פרשת מקץ • מעלת יוסף הצדיק בצאתו ממאסרו

שהאדם עוסק בתורה בלילה, חוטא דחסד אתמשיך עליה ביממא - חוט של חסד נמשך עליו ביום, פדכתיב - כמו שנאמר (תהלים מב ט) 'יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי', ומפרש את הראיה מהפסוק מאי טעמא - מה הטעם 'יומם יצוה ה' חסדו' - שביום ממשך עליו הקב"ה חוט של חסד, משום ד'בלילה שירה עמי' - שעסק בלילה בתורה הנקראת 'שירה', וזהו הפירוש מה שכתוב 'למייחלים לחסדו', לא שאינם בוטחים בחסדו כעת בלילה, אלא שמשפיע עליהם חוט של חסד ביום.

עד עתה פירש את הפסוק 'את המיחלים לחסדו', שהקדוש ברוך הוא חפץ ורוצה ביראיו העוסקים בתורה בלילות, ומושך עליהם חוט של חסד ביום, ועתה מפרש חלק הפסוק 'רוצה ה' את יראיו', שהצדיקים רוצים שהקב"ה ירעיף עליהם ממידת החסד, והקדוש ברוך הוא מתפייס עם יראיו, ומשפיע עליהם ממקום יותר נעלה, ממידת הכתר הנקרא רצון.

ובגין כך - ובגלל שהקב"ה מושך עליהם חוט של חסד, לכן 'רוצה ה' את יראיו' כתיב - כתוב, ולא כתוב 'רוצה ה' ביראיו', והיה משמעו שחפץ ה' באלו העוסקים בתורה, אלא הטעם שכתוב 'את יראיו' הוא, כמאן דרעי ברעותיה לאחרא - כמו מי שרוצה ברצונו להתחבר עם אחר, ואתרעי ליה לאתפייסא בהדיה - ומתרצה אליו כדי להתפייס עמו, כך הקדוש ברוך הוא מתפייס ומתרצה עם יראיו, שהרי הם מייחלים רק לקבל ממידת החסד, והקב"ה משפיע עליהם ממידה גבוהה יותר, דהיינו ממידת הכתר הנקרא 'רצון', ובגין כך - ועל כן נאמר 'רוצה ה' את יראיו', כלומר, שהקב"ה מתרצה ומתפייס עם יראיו, ומשפיע עליהם ממידת הכתר, ולא נאמר 'ביראיו', שלא היה משמע מזה שמשפיע עליהם מידו הרחבה, אלא שמתרצה אליהם.

ועתה חזר רבי אבא לפרש פסוק 'וישלח פרעה ויקרא את יוסף ויריצוהו מן הבור', ומכאן, ש'יריצוהו' הוא לשון ריצו ופיוס, והכוונה, שפרעה ריצה ופייס את יוסף על שיבתו בבית האסורים.

כגוןא דא - כעין זה, היה אצל יוסף הצדיק כשישב בבית האסורים, והוה עציב בעציבו דרוחא - שהיה עצוב בעצב הרוח, ובעציבו דלבא - ובעצב הלב, מחמת דהוה אסיר תמן - שהיה אסור שם. אבל פיון דשדר פרעה בגיניה - כיון ששלח פרעה אחריו להוציאו מן הבור, מה כתיב - מה כתיב - מה כתוב 'ויריצוהו', שמתפרש בלשון ריצו ופיוס, וכלומר, שפרעה על ידי עבדיו אתפייסו ליה - פייסו אותו, שמכירים בו עתה ששיבתו בבור היה שלא בצדק, ואהדרו ליה מלין דחדוה, והשיבו לו דברי שמחה, מלין למחדי לבא - דברים המשמחים את הלב, בגין דהוה עציב מן בירא משום שיוסף היה עצוב משיבתו בבור.

במאמר זו מבאר שהקב"ה מתרצה עם הצדיקים משום שעושים רצונו, או משום שעוסקים בתורה בלילות, וממשיך עליהם חוט של חסד ביום, והקב"ה מתפייס עמם, ועל פי זה מבאר שהקב"ה על ידי עבדי פרעה פייס את יוסף בצאתו מבית האסורים, ומבאר עוד, שיוסף הושפל על ידי שאחיו השליכוהו אל הבור, ולכן התעלה גם כן כשהוציאוהו מן הבור, ורבי שמעון מבאר שכשיצא מן הבור העלה את המלכות מבחינת 'בור ריק' לבחינת 'באר מים חיים', ומבאר עוד, שהקב"ה בעצמו הודיע ליוסף שעתיד להשתחרר מבית האסורים, עוד מבאר שהשכינה ירדה עם יעקב ובניו למצרים, ורבי שמעון מפרש שהתפארת שלחה למלכות להודיע ליוסף שישתחרר מבית האסורים.

'וישלח פרעה ויקרא את יוסף ויריצוהו מן הבור וגו' (בראשית מא יד). רבי אבא פתח לפרש את הפסוק, ומתחילה הקדים ואמר לפרש את הפסוק (תהלים קמז יא), 'רוצה ה' את יראיו את המיחלים לחסדו'. ומבאר, כמאן דרעי ביראיו הוא אתרעי בהו כצדיקא, בגין דצדיקא אינון עבדין שלמא, ועבדי שלמא לעילא ועבדי שלמא לתתא, ואעלין בלה כבעלה, ובגין כך קודשא ברוך הוא אתרעי בהו כגון דרחלן ליה ועבדין רעותיה.

'למיחלים לחסדו, מאן אינון מיחלים לחסדו'. הוי אימא אינון דמשתדלי באורייתא בליליא, ואשתתפו בהדי שכינתא, וכד אתי צפרא אינון מחכאן לחסדו. והא אוקמוה, פומנא דבר נש אשתדל באורייתא בליליא, חוטא דחסד אתמשיך עליה ביממא, פדכתיב (תהלים מב ט) 'יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי', מאי טעמא 'יומם יצוה ה' חסדו', משום ד'בלילה שירה עמי'. ובגין כך 'רוצה ה' את יראיו' כתיב, ולא 'ביראיו', כמאן דרעי ברעותיה לאחרא, ואתרעי ליה לאתפייסא בהדיה, ובגין כך 'רוצה ה' את יראיו', ולא 'ביראיו'.

כגוןא דא יוסף הוה עציב בעציבו דרוחא בעציבו דלבא, דהוה אסיר תמן. פיון דשדר פרעה בגיניה, מה כתיב 'ויריצוהו', אתפייסו ליה ואהדרו ליה מלין דחדוה, מלין למחדי לבא, בגין דהוה עציב מן בירא.

ומפרש את המשך הפסוק 'את המיחלים לחסדו', שהעוסקים בתורה בלילה מצפים לבואו של אור יום, שאז הקב"ה מושך עליהם חוט של חסד.

'למיחלים לחסדו', ושואל מאן אינון - מי הם המיחלים לחסדו, שמשמע שמיחלים לחסדו שעתיד לבוא ואינם בוטחים על חסדו כעת. ומשיב הוי אימא - הוא אומר, שהם אינון דמשתדלי באורייתא בליליא - אותם העוסקים בתורה בלילה, ובהו אשתתפו בהדי שכינתא - משתתפים עם השכינה, וכד אתי צפרא אינון מחכאן - וכאשר מגיע הבוקר הם מצפים ומייחלים לחסדו, והיינו החוט של חסד' שימשך עליהם בבוקר, כמו שמבאר והא אוקמוה - שהרי העמידוהו חז"ל (חגיגה יב), דבזמנא דבר נש אשתדל באורייתא בליליא - שבזמן

לאחר שכתב שכשעלה יוסף מן הבור פייסו אותו עבדי פרעה על מה שהיה אסור בבור, ומבאר רבי יוסי שדרכו של הקב"ה הוא שבדבר שמכה בו הוא מרפא, ויוסף שנשפל על ידי מה שהשליכו אותו לבור, ולכן גם התעלה לגדולה כשהוציאוהו מן הבור.

תא חזי - בוא וראה, **בְּקִדְמִיתָא** - מתחילה קודם שהגיע למצרים **נָפַל** יוסף **בְּבִירָא** - לבור על ידי אחיו, כמו שנאמר (בראשית לו כד) 'וַיִּשְׁלַח אֹתוֹ הַבְּרָה', ו**בְּבִירָא אֶסְתַּלַּק לְבִתְרִי** - ומן הבור התעלה לגדולה אחר כך, כמו שנאמר 'וַיִּרְצָהוּ מִן הַבּוֹר'.

בהמשך לדברי רבי יוסי שהקב"ה מרפא באותה מידה שמכה, ודוקא ע"י הבור נתעלה יוסף, נותן רבי שמעון טעם למה נתעלה דוקא על ידי בור, משום שמאחר שהיה חבוב בבית האסורים ונתעלה להיות מרכבה לספירת יסוד, על ידי שהשפיע מן היסוד אל המלכות העלה את השכינה מן הקליפות, שהיתה אסורה בבחינת 'בור ריק', והעלה אותה לבחינת 'באר מים חיים'.

רבי שמעון אמר טעם אחר למה נתעלה יוסף על ידי בור, שהרי **עַד שְׁלָא אִירַע לְיוֹסֵף הַצַּדִּיק הָהוּא עוֹבְדָא** - אותו מעשה של נסיון אשת פוטיפר, **לֹא אֶקְרִי** - לא היה נקרא עדיין **צַדִּיק**, אבל **פִּיּוֹ דְנִטְר הָהוּא בְרִית קַיִמָא** - כיון ששמר את ברית המילה, ולא נכשל באיסור עריות, אז **אֶקְרִי** - נקרא בשם **צַדִּיק**, ו**הָהוּא דְרָגָא דְבְרִית קַדִּישָׁא אֲתַעֲטַר בְּהַדְיָה** - ואותה המדרגה של ברית קודש שהוא ספירת יסוד, נתעטר עמו והוא נעשה מרכבה אליו. **וּמַאי דְהוּא (עבִיד) בְּבוֹר בְּקִדְמִיתָא** - ומאי שהיה עושה לו נס כשנתנו אותו אחיו בבור בתחילה, כלומר השכינה הקדושה שהיתה עמו לשמרו, הוא בעצמו עשה לו עוד נס **וְאֶסְתַּלַּק בְּהַדְיָה** - ונתעלה עמו מן הבור הזה שהוא הקליפה, **וְכַתִּיב** - וכמו שנאמר, **'וַיִּרְצָהוּ מִן הַבּוֹר'**, שהוא לשון ריצה, כלומר שרץ **וְאֶסְתַּלַּק מִן דָּא** - ונסתלק מן ה'בור הריק' שהוא הקליפה, **וְאֲתַעֲטַר בְּבָאָר מִיָּם חַיִּים** שהיא הקדושה.

ועתה ממשיך רבי שמעון לפרש את תחילת הפסוק 'וַיִּשְׁלַח פְּרָעָה וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף, ומרמו בו שהקדוש ברוך הוא הודיעו ליוסף טרם יציאתו מבית האסורים שיעלהו מבחינת 'בור ריק' לבחינת 'באר מים חיים'.

וַיִּשְׁלַח פְּרָעָה וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף, ושואל, **'לְקָרָא לְיוֹסֵף מִיַּבְעֵי לִיָּה** - היה צריך לכתוב, ומשיב, **אֱלָא, 'וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף, דָּא קוֹדֶשָׁא בְרִיךְ הוּא** - זה הקדוש ברוך הוא שקראו ליוסף כדי להעלותו מן בחינת 'בור' לבחינת 'באר', **דְּכַתִּיב** - שנאמר (תהלים קה יט) על יציאתו של יוסף מן הבור, **'עַד עַתָּה בָא**

דְּבוֹרָא אֲמַרְתָּ ה' צַרְפְּתָהּ, ומפרש, **'עַד עַתָּה בָא דְבוֹרָא,** הכוונה על דיבורי השכינה, ששלחותו של פרעה להוציאו מן הבור, הרי הוא כדיבוריו של השכינה, ומסיים התירוץ, **הָדָא הוּא דְכַתִּיב** - זהו שכתוב, **'וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף,** שקודם דיבר הקב"ה עם יוסף, כדי להודיעו שמעלהו מבחינת 'בור' לבחינת 'באר', ואחר כך **'וַיִּרְצָהוּ מִן הַבּוֹר'**, כלומר, שפרעה הוציאוהו בפועל מן הבור. ומביא ראיה, **כַּתִּיב הָכָא** - כתוב כאן, **'וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף, וְכַתִּיב הָתָם** - וכתוב שם (ויקרא א א), **'וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה,** וכמו שאצל משה לא נאמר מי קרא, והכוונה על הקב"ה, אף כאן הכוונה שהקב"ה קרא ליוסף, כדי להעלותו למדרגת 'באר'.

עתה מפרש את המשך הפסוק 'וַיִּגְלַח וַיַּחְלֵף שְׂמֹלוֹתָיו'.

'וַיִּגְלַח וַיַּחְלֵף שְׂמֹלוֹתָיו,' וקשה, ועדיין לא ידע איך יצא משפטו מעם פרעה, ואולי ירע לו, ולמה גילח וחילף את שמלותיו, ומתרחץ, שעשה כן בגין **יְקָרָא דְמַלְכָּא** - משום כבוד למלכות, ולא מחמת שמחה, ו**הָא אִוְקְמוּהָ** - והרי ביארוהו (ב"ר פט ט).

מאחר שביאר יוסף עלה לגדולה במצרים, מפרש שכל זה היה כדי שיעקב ירד בדרך כבוד למצרים, ולא יצטרך לירד בשלשלות של ברזל.

רבי אלעזר פתח, כתוב **'וַיבא ישראל מצרים ויעקב גר בארץ חם'** (תהלים

שם פסוק כג), ומקודם שמבאר פסוק זה, מקדים לפרש אהבת המקום להאבות, ואומר, **תא חזי** - בוא וראה, **דְּקוֹדֶשָׁא בְרִיךְ הוּא מְגַלְגַל גְּלוּלִין בְּעַלְמָא** - שהקדוש ברוך הוא מגלגל גלגולים בעולם, **וּמַקְיִים אֶסְרִין וְקוֹיִמִין** - ומקיים נדרים ושבעות, **בְּגִין לְקַיִמָא קוֹיִמָא וְגוֹרָה דְאִיהוּ גְזִיר** - כדי לקיים שבעתו והגזרה שהוא גוזר. ומביא ראיה, **דְּהָא תַנּוּ** - שהרי למדנו (שבת פט:), **אֱלָמָא חֲבִיבּוֹ וְרַחֲמֵי דְרַחֲמֵי קוֹדֶשָׁא בְרִיךְ הוּא לְאַבְהוֹן** - אם לא התביבות והאהבה שאהב הקדוש ברוך הוא את האבות,

הוּא אֲתַחְזִי לְנַחְתָּא יַעֲקֹב לְמַצְרַיִם בְּשִׁלְשָׁלִי דְפַרְזְלָא - היה ראוי להוריד את יעקב למצרים בכבלים של ברזל כדרך כל הגולים, כדי לקיים גזירת הגלות שנגזר בבית בין הבתרים, **וּבְרַחֲמֵי דְלָהוֹן** - ובאהבתו אותם, **גִּלְגַל הַקַּב"ה גִּלְגוּלִים בְּעוֹלָם, וְשִׁלְטִיָּה לְיוֹסֵף בְּרִיָּה, וְעַבְד לִיָּה מַלְכָּא דְשִׁלְטָא עַל כָּל אַרְעָא** - והמשיל את יוסף בנו במצרים, ועשהו מלך שמושל על כל הארץ, **וְנַחְתוּ כְלָהוּ שְׁבִטֵין בִּיקְרָא** - וירדו כל השבטים אליו בכבוד, **וַיַּעֲקֹב בְּמַלְכָּא** - ויעקב ירד למצרים כמלך.

תא חזי, בְּקִדְמִיתָא נָפַל בְּבִירָא, בְּבִירָא אֶסְתַּלַּק לְבִתְרִי.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, עַד לֹא אִירַע לְיוֹסֵף הָהוּא עוֹבְדָא, לֹא אֶקְרִי צַדִּיק, פִּיּוֹ דְנִטְר הָהוּא בְרִית קַיִמָא אֶקְרִי צַדִּיק, וְהָהוּא דְרָגָא דְבְרִית קַדִּישָׁא אֲתַעֲטַר בְּהַדְיָה, וּמַאי דְהוּא (עבִיד) בְּבוֹר בְּקִדְמִיתָא, אֶסְתַּלַּק בְּהַדְיָה, וְכַתִּיב 'וַיִּרְצָהוּ מִן הַבּוֹר', אֶסְתַּלַּק מִן דָּא, וְאֲתַעֲטַר בְּבָאָר מִיָּם חַיִּים.

'וַיִּשְׁלַח פְּרָעָה וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף, לְקָרָא לְיוֹסֵף' מִיַּבְעֵי לִיָּה. אֱלָא 'וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף, דָּא קוֹדֶשָׁא בְרִיךְ הוּא, דְּכַתִּיב (שם קה יט) 'עַד עַתָּה בָא דְבוֹרָא אֲמַרְתָּ ה' צַרְפְּתָהּ,' 'עַד עַתָּה בָא דְבוֹרָא, הָדָא הוּא דְכַתִּיב 'וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף, כַּתִּיב הָכָא 'וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף, וְכַתִּיב הָתָם (ויקרא א א) 'וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה.'

'וַיִּגְלַח וַיַּחְלֵף שְׂמֹלוֹתָיו, בְּגִין יְקָרָא דְמַלְכָּא, וְהָא אִוְקְמוּהָ.

רַבִּי אֲלֵעָזַר פָּתַח, 'וַיבא ישראל מצרים ויעקב גר בארץ חם' (תהלים שם פסוק כג), תא חזי, דְּקוֹדֶשָׁא בְרִיךְ הוּא מְגַלְגַל גְּלוּלִין בְּעַלְמָא, וּמַקְיִים אֶסְרִין וְקוֹיִמִין, בְּגִין לְקַיִמָא קוֹיִמָא וְגוֹרָה דְאִיהוּ גְזִיר, דְּהָא תַנּוּ (שבת פט:), אֱלָמָא חֲבִיבּוֹ וְרַחֲמֵי דְרַחֲמֵי קוֹדֶשָׁא בְרִיךְ הוּא לְאַבְהוֹן, הוּא אֲתַחְזִי לְנַחְתָּא יַעֲקֹב לְמַצְרַיִם בְּשִׁלְשָׁלִי דְפַרְזְלָא, וּבְרַחֲמֵי דְלָהוֹן שְׁלִטְיָה לְיוֹסֵף בְּרִיָּה, וְעַבְד לִיָּה מַלְכָּא דְשִׁלְטָא עַל כָּל אַרְעָא, וְנַחְתוּ כְלָהוּ שְׁבִטֵין בִּיקְרָא, וַיַּעֲקֹב בְּמַלְכָּא.

נפשי צמאה לדעת כל רז סודך

זוהר הקדוש המבואר < עם פירוש "הכתר והנבוא" >

ביאור בשפה ברורה הפותח את לב הלומד, עם מקורות וביאורים על פי גדולי המפרשים

